

Агаркова В.В.,

директор Миколаївської обласної наукової
бібліотека ім. О. Гмирьова,
м. Миколаїв

СОЦІОКУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК ЯК СКЛАДОВА ДУХОВНОГО РОЗВИТКУ МИКОЛАЇВЩИНИ

Сучасна бібліотека – унікальна установа, що поєднує у собі інформаційне, культурне та комунікаційне середовище. Як соціальна інституція бібліотека у своїй роботі перш за все орієнтується на потреби користувача, що найбільш повно задовольняються у рамках соціокультурної діяльності. Даний напрямок роботи бібліотеки трансформувалася відповідно до історичних та суспільних змін: на різних етапах розвитку бібліотечної справи використовувалися терміни «просвітницька діяльність», «масова робота», «культурно-масова робота», «культурно-дозвіллева діяльність», «соціально-культурна діяльність» та ін. У контексті відзначення 80-річчя Миколаївської області прослідкуємо, як соціокультурна діяльність бібліотек сприяла розвитку нашого краю.

Історія бібліотечної справи Миколаївської області має ряд особливостей, пов'язаних з її економічним та культурним розвитком. У місті Миколаєві відкриття перших бібліотек припадає на кінець XVIII – початок XIX ст., пов'язане з інформаційними потребами міста як центру суднобудування. Це були спеціалізовані бібліотеки, призначені для підготовки спеціалістів з морської справи, наприклад, бібліотека при Чорноморському штурманському училищі (кінець XVIII ст. – 1862) [6, с. 182], при Гідрографічному депо (1803 – 1861), наукова бібліотека морської обсерваторії (нині Науково-технічна бібліотека НДІ «Миколаївська астрономічна обсерваторія») (засн. у 1824 р.), Севастопольська морська офіцерська бібліотека (1855–1890). У 60-х роках XIX ст. в місті нараховувалося 4 казенних бібліотеки для громадського користування.

Наприкінці XIX ст. у Миколаєві починають створюватися бібліотеки при громадських організаціях. Діяли п'ять безкоштовних бібліотек-читалень Комітету піклування про народну тверезість, бібліотека при Миколаївському міському зібранні, Біржовому комітеті, Свято-Миколаївському братстві [5, с. 31–33], Спільці російського народу, Російському технічному товаристві, товариствах морських лікарів, техніків і майстрових, прикажчиків-християн.

У другій половині XIX ст. у зв'язку зі зрушеннями у розвитку народної освіти в Миколаєві відкриваються книгозбірні при гімназіях, училищах, школах, виникають приватні бібліотеки.

Починаючи з 1870-х рр., за рахунок земств та сільських громад почали створюватися бібліотеки у сільській місцевості, що зазвичай знаходилися при церковнопарафіяльних школах. Їхні фонди формувалися переважно з книг релігійного змісту і лубочної літератури. Одна з таких бібліотек почала працювати з 1880 р. в с. Федорівка (нині м. Нова Одеса). У 90-х рр. XIX ст.

бібліотеки з'являються у містах: Первомайськ (1893), Казанка (1894), Вознесенськ та Новий Буг (1899).

Отже, у період кінця XVIII – XIX ст. бібліотеки розглядалися, насамперед, як осередки для акумуляції набутих людством знань, зберігання друкованих видань і допомоги в набутті освіти, тому їхня соціокультурна діяльність проявлялася мінімально.

Наприкінці XIX ст. – на поч. XX ст. створюються бібліотеки для громадського користування. Так, у 1881 р. заснована Миколаївська громадська бібліотека (нині Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Гмирьова). У 1900 р. відкрито її філію – міську бібліотеку (нині Центральна бібліотека ім. М. Л. Кропивницького) [12, с. 261–272].

Саме орієнтованість громадських бібліотек на широкий загал стала поштовхом для зародження сучасної соціокультурної діяльності. Отож, розглянемо дану діяльність бібліотек паралельно з історичним розвитком бібліотечної справи на прикладі найбільшої бібліотеки області - Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Гмирьова. Першими спробами просвітницької діяльності Миколаївської громадської бібліотеки можна вважати публічні лекції, любительські вистави, дитячі вечори. У 1888 р. дирекція бібліотеки влаштувала новорічні ранки для дітей, а для дорослих були проведені «українське веселі» спектаклі: «Студент і гризетка», «На чотири сторони», «Захар Іванович». У 1901 р. відбулася перша публічна лекція, присвячена курсу анатомії і фізіології. Лекції читалися членами лекційної комісії, створеної при бібліотеці, або запрошеними особами – відомими журналістами, письменниками, вченими. Першоджерела так розповідають про цей вид діяльності: «В зимовий сезон 1900-1901 рр. було прочитано 72 лекції, які відвідали 4732 людини». Газета «Трудовая копейка» в 1909 р. у розділі «Міське життя» повідомила: «Дирекції Миколаївської громадської бібліотеки вдалося добитися приїзду відомого журналіста В.Поссе, який прочитає 29, 30, 31 жовтня лекції на цікаву тему про Льва Миколайовича Толстого (життя і значення в літературі)» [11, с. 81-82].

Початок XX ст. ознаменований історичними перетвореннями в державі та суспільстві, що сприяло розвитку бібліотек у сільській місцевості. Прикладом може бути селище Березнегувате, де в 1902 р. почала працювати особиста бібліотека, для користування якою залишали заклад за кожну книгу. У 1906 р. в с. Плющівка (нині Баштанський р-н) з дозволу Херсонського губернатора відкрилася громадська бібліотека-читальня за ініціативою учителя В. С. Лісовського. У 1912 р. в селищах Березнегувате та Богоявленське (нині Вітовський р-н) запрацювали бібліотеки-читальні на кошти членських внесків та пожертв [5, с. 31–33]. Першу бібліотеку у Кривоозерському районі організовано у 1917 р. в с. Секретарка за рахунок книг з панського маєтку. Загалом до революції 1917 р. в Миколаївській області функціонувало 76 бібліотек.

Поштовхом для активізації діяльності бібліотек в 20-х рр. ХХ ст. стала масова ліквідація неписьменності на селі, поширення системи народної освіти. Популяризація книги тісно пов'язувалася з агітаційно-пропагандистською роботою партійних організацій, з проведенням політичних, народно-господарчих та інших кампаній, святкуванням революційних річниць та інших пам'ятних дат. Велика допомога надавалася читачам у самоосвіті [7, с. 19]. Створювалися книжкові пересувні пункти, за допомогою яких встановлювався зв'язок з передовиками колгоспних ланів, з сільською інтелігенцією.

Поступово у суспільстві зростає потреба у вихованні підростаючого покоління на кращих прикладах дитячої літератури. У 1921 р. в Миколаєві почала працювати міська дитяча бібліотека (нині обласна бібліотека для дітей ім. В. О. Лягіна), що спочатку мала всього один відділ – читальню, але вже через два роки було відкрито абонемент. У 1923 р. вперше згадується дитяча читальня № 1 (нині центральна бібліотека для дітей ім. Шури Кобера і Віті Хоменка). В дитячих бібліотеках з'являються форми сучасної соціокультурної діяльності: обговорення книг, зустрічі з письменниками, виставки дитячих малюнків, застосовуються ігрові форми роботи (бібестафети, незвичайні подорожі тощо).

З 1923 р. починається здійснення процесу українізації, що тривав близько 10 років. У період проведення політики українізації кількість бібліотек зростала, формувалися фонди літератури українською мовою, що склали 35% всього книжкового фонду та 50% нових находжень. Швидко формувалася мережа сільських бібліотек та хат-читалень. Так, наприклад, в Березнегуватському районі в період з 1920 по 1925 рік було відкрито 16 хат-читалень, працювало 11 пересувних бібліотек. Бібліотеки організовувалися при артільях та клубах в селах Доманівка, Маринівка, Мостове. У бібліотеках створювалися гуртки і клуби – літературні, антирелігійні, географічні, самоосвіти, сільськогосподарські тощо. У 1925 р. в області діяли 177 бібліотек та 278 хат-читалень [13, с. 659]. Станом на початок 1927 р. у Миколаєві працювало 37 бібліотек та 16 обмінних пунктів.

У цей період у Миколаївському регіоні поширеними формами роботи бібліотеки були: голосні читання, групові бесіди, лекції, вечори книги, усні газети, клуби за інтересами, політтурніри, книжкові конкурси, години цікавих повідомлень, вечори техніки, атеїстичні вечори, бібліотечні «вівторки», «четверги», Дні бібліотеки, Дні книги, літературні перерви, літературні читання, літературно-музичні вечори.

У грудні 1920 р. Миколаївська громадська бібліотека була націоналізована і змінила свою назву на Миколаївську центральну бібліотеку. Серед методів популяризації літератури у бібліотеці у цей період найбільш поширеними були заняття читацьких кружків (об'єднань) різної тематики. Бібліотека брала участь у всіх політичних кампаніях, що проходили в місті. Так, у 1924 р. бібліотека взяла участь у заходах, присвячених 60-річчю Інтернаціоналу, 10-річчю початку Першої світової війни.

З 1933 р. починається реорганізація бібліотек в районні (Казанківська, Баштанська, Вознесенська, Єланецька тощо).

У 1937 р. створюється Миколаївська область, а через рік, у 1938 р., центральна бібліотека Миколаєва отримала статус обласної і почала виконувати функції науково-методичного центру [7, с. 20].

Отже, у 20-30-ті рр. ХХ ст. спостерігається стійке сприйняття бібліотеки як дійсно масового дозвіллевого закладу. Цьому сприяло використання нових форм роботи з читачами.

Напередодні Другої світової війни бібліотеки були організовані в кожному колгоспі. Всього в області працювало 963 бібліотеки.

У 1940 р. обласна бібліотека стає інформаційно-методичним та координаційним центром з питань бібліотекознавства і книгознавства для бібліотек усіх систем і відомств.

Під час фашистської окупації м. Миколаєва обласна бібліотека продовжувала працювати, її відвідало більше 6 тис. читачів, а після звільнення, лише протягом 1944 р. було проведено 12 лекцій та 17 книжкових виставок.

У 1944–1945 рр. разом з відбудовою народного господарства почалося налагодження роботи бібліотек. У перші повоєнні роки читачів було більше, ніж книг. У цей час головним завданням стало відновлення зруйнованої мережі бібліотек та поповнення бібліотечних фондів [7, с. 20]. Розширюється мережа пересувних бібліотек у колгоспах. У 1948 р. в області працювало 764 пересувні бібліотеки, що обслуговували понад 43 тис. читачів [1, с. 3].

З 1947 р. при обласній бібліотеці працювали літературний гурток та гурток рецензування.

Як свідчать документи архіву бібліотеки, в 1950 р. було проведено 4 екскурсії, 5 літературних вечорів, 103 читання-бесіди, 17 лекцій, організовані 102 книжкові виставки [11, с. 83].

У 1952 р. на Миколаївщині було повністю відновлено бібліотечну мережу. В області діяло понад 900 масових бібліотек, хат-читалень, приклубних бібліотек. Книгозбірні в середньому нараховували від 200 до 2000 примірників книг, журналів, альбомів, карт [7, с. 20].

Отже, з накопиченням досвіду бібліотеками з масової роботи, зростанням культурного й освітнього рівнів читачів у 40–50-ті рр. ХХ ст. отримали розвиток рекомендаційні форми: тематичні вечори, *читацькі конференції, бібліографічні огляди*, обговорення книг, вечори книг, читацькі гуртки, спрямовані на розкриття складу бібліотечних фондів, широке залучення громадян до читання [8].

У 60–70-ті роки ХХ ст. зростає інформаційна діяльність бібліотек на допомогу виробництву, з популяризації досягнень науки і техніки, передового досвіду в сільському господарстві. Чільне місце в діяльності книгозбірень відводиться патріотичному та інтернаціональному вихованню населення. Створюються кімнати і кутки бойової і трудової слави, кімнати юного читача,

клуби за інтересами, любительські об'єднання, бригадні абонементи тощо. Для обслуговування використовують бібліобуси.

Станом на 1 січня 1970 р. в області нараховувалося 832 масові бібліотеки, з них 480 – державні.

У 70-ті роки ХХ ст. велика увага приділялася роботі з фахівцями різних галузей народного господарства, в практику масової роботи увійшли такі нові форми роботи, як наукові читацькі конференції, Дні інформації. У 1969 р. обласною бібліотекою разом з обласною радою Всесоюзного товариства винахідників і раціоналізаторів і Одеським міжгалузевим територіальним центром технічної інформації був організований День інформації для суднобудівників міста, в 1970 р. була проведена читацька конференція за темою «Патентна література – джерело нових технічних ідей», в якій взяли участь 117 інженерів, конструкторів, і винахідників області. З 1972 р. обласною бібліотекою регулярно проводилися «Краєзнавчі читання», що підтверджувало поєднання наукових і масових напрямків вивчення історії краю, продовження досліджень історичних подій регіону, проведення колективних заходів бібліотеки з музеями, архівами, навчальними закладами, краєзнавчими осередками.

Приділяючи велику увагу розвитку культури краю, обласна бібліотека на базі спеціалізованого відділу мистецтв проводила заходи для викладачів мистецтвознавчого циклу та практиків у галузі культури і мистецтва. У 1972 р. при цьому відділі був відкритий музичний лекторій. У газеті «Південна правда» за 1972 р. була опублікована замітка про цикл музичних лекцій з прослуховуванням звукозаписів. В обласній бібліотеці серед форм популяризації літератури стають поширеними літературно-художні салони. Створюючи салони, бібліотекарі прагнули популяризувати не тільки літературу, а й творчість земляків: організовували виставки місцевих художників, майстрів декоративно-прикладного мистецтва, концерти, зустрічі з композиторами, режисерами, акторами театрів [3, с.69]. Залученню читачів також сприяли бесіди, консультації, огляди і перегляди літератури на підприємствах, в установах, робочих молодіжних гуртожитках [9, с. 42]. У 1977 р. працівники обласної бібліотеки взяли активну участь в обласній науково-практичній конференції істориків та архівістів Миколаєва, де виступали з оглядом документальних і мемуарних джерел.

У 1974–1979 рр. у Миколаївській області відбулася централізація. Було створено 22 централізовані бібліотечні системи, що об'єднали 565 бібліотек, в т. ч. 447 сільських філій, 63 міські для дорослих, 14 дитячих, 21 центральну районну, 21 центральну дитячу, 3 обласних. У 4-х районах були організовані міжвідомчі системи: Вознесенська (1978), Доманівська (1986), Очаківська (1986), Снігурівська (1985). У 1976 р. було створено централізовану систему дитячих бібліотек. У 1977 р. відкрито Миколаївську обласну бібліотеку для юнацтва, що мала статус спеціалізованої та обслуговувала читачів віком 15–21 років.

У 1980 р. обласною бібліотекою проведено 262 виставки, 26 літературних вечорів і усних журналів, 3 читацькі конференції, 8 Днів бібліографії, 16 Днів інформації, 12 Днів фахівця. Розширенню сфери діяльності бібліотеки сприяла робота літературного і музичного факультетів народного університету, громадського інституту патентознавства, гуртків з вивчення англійської, французької, німецької, мови есперанто, що проходили на базі відділів мистецтв, технічної літератури, іноземної літератури.

Як повідомив у 1981 р. секретар Миколаївської Спілки письменників України М. Божаткін у газеті «Південна правда» від 5 вересня, «у своїй роботі бібліотеки спираються на актив, громадськість. Тісно пов'язана бібліотека з письменницькою організацією. Ми проводимо спільні виступи на підприємствах, літературні вечори, урочисті засідання...» [4, с. 58]. У 1984 р. у бібліотеці пройшла зустріч з працівниками Музею суднобудування і флоту. Активною є співпраця з інститутом культури, обласним краєзнавчим і художнім музеями, Миколаївським відділенням Спілки письменників України.

У 1987 р. в обласній бібліотеці з'явилися нові форми роботи із читачами: літературно-музична вітальня (на базі відділу мистецтв), творчі зустрічі з письменниками Миколаївщини, участь у роботі міського літературного кафе «Вітрило» [9, с. 42]. Перед читачами обласної бібліотеки у різні роки виступали відомі письменники В.Сосюра, Ю.Смолич, П. Усенко, О.Гончар, П.Воронько, П.Загребельний, В.Розов, Н.Тихий, Н.Мар та ін. [11, с. 83]. З 1989 р. обласна бібліотека більш активно приділяла увагу популяризації краєзнавчої літератури, працівники бібліотеки починають проводити Декаду пропаганди краєзнавчої книги, Дні краєзнавчої книги, продовжується цикл краєзнавчих читань, експонуються виставки-перегляди, присвячені Дню міста [4, с. 59].

Отже, у 70–80-х рр. ХХ ст. широко застосовувалися масово-освітні форми, що доповнювали систему політичної освіти, освіти дорослих та самоосвіти. Це суспільно-політичні читання, лекторії, декади і місячники книги, читацькі конференції, пов'язані з технічною, сільськогосподарською літературою, заочні читацькі конференції, *усні журнали*. Практикувалися заходи, що спрямовувалися на цільове інформування читачів – перегляди літератури, *бюлетені нових надходжень*, огляди книг і періодичних видань, *Дні спеціаліста*, *Дні інформації*. Бібліотеки стали приділяти більше уваги співпраці з іншими культурними осередками міста, регіону. Саме у цей період у бібліотечну термінологію вводиться поняття «масова робота бібліотеки» [8].

Починаючи з 1991 р., обласна бібліотека щороку проводить або бере активну участь у науково-практичних конференціях як міжнародного, так і всеукраїнського та регіонального рівнів. На базі бібліотеки спільно з обласним краєзнавчим музеєм один раз на два роки проводиться науково-практична конференція з краєзнавства «Історія. Культура. Етнографія. Нові дослідження». З 1997 р. бібліотека стала базою для проведення історико-культурологічних слов'язознавчих читань. Цього ж року у бібліотеці проходила міжнародна конференція «Нові сторінки стародавньої історії півдня України» за участю

видатних археологів Європи та науково-практична конференція «Гранітно-степове Побужжя», у 1998 р. – II міжвідомча студентська науково-практична конференція «М.М.Аркас – погляд із сьогодення», протягом 1993-1998 рр. – Аркасівські читання. Значна увага приділяється популяризації творчості поетів і прозаїків Миколаївщини. Так, працівники обласної бібліотеки спільно з обласною організацією Спілки письменників України провели літературні вечори до 50-річчя від дня народження миколаївських поетів Е. І. Январьова, В. П. Бойченка, вечір пам'яті до 100-річчя від дня народження А.М. Топорова [4, с. 60].

У бібліотеках продовжувалося використання традиційних форм та методів з одночасною модернізацією методичних прийомів та шляхів їхньої реалізації, пов'язаних з відчутними трансформаціями суспільного життя. Масова робота дедалі тісніше пов'язується з оновленими уявленнями про завдання і мету діяльності бібліотек як найбільш доступних осередків змістовного дозвілля, центрів культури територіальної громади, застосуванням нових інформаційних технологій, формуванням творчих здібностей користувачів, відродженням, популяризацією і всебічною підтримкою національних, культурних традицій.

Отже, у 90-х рр. масові форми роботи спрямовуються, передусім, на розвиток комунікативного середовища в бібліотеці, творчого та інтелектуального потенціалу громадян. Серед цих форм: діалогові, ігрові, рекламно-інформаційні, зокрема інтерв'ю-бесіди, «круглі столи», прес-конференції, зустрічі-діалоги, вечори-портрети, бенефіси користувачів, прем'єри книг, калейдоскопи, альманахи, трансляції на місцевих телеканалах і радіо, зустрічі з актуальною книгою, рольові ігри-обговорення, літературні студії, літературні турніри, ток-шоу, клуби веселих і кмітливих та ін. [8].

Соціокультурна діяльність бібліотек на сучасному етапі вирізняється різноманітністю застосування форм та засобів - це диспути, читацькі конференції, презентації книг за участю їхніх авторів, вечори запитань і відповідей, години цікавих повідомлень, поетичні колажі, екологічні ігри, виставкові проекти, спільна діяльність бібліотек із музеями, архівами, видавництвами, краєзнавча діяльність, вебінари, літературні бібліоквести, буккросинги, флешмоби тощо. До блоку цих форм часто включають і зв'язки з громадськістю та рекламування бібліотеки.

Обласна наукова бібліотека на сучасному етапі застосовує як традиційні, так й інноваційні форми роботи, що базуються на інтерактивному форматі та використанні інформаційних технологій. Серед масштабних заходів – Форум соціального партнерства «Бібліотека – влада – громада: стратегія єдності в інформаційному суспільстві», Регіональна виставка-форум «Українська книга та преса на Миколаївщині», культурно-просвітницький проект «Топоровські читання», регіональна акція «Бібліотечні сутінки». Протягом останніх років бібліотекою реалізовано ряд ініціатив на підтримку читання та національно-патріотичного виховання: проект «Створимо націю читачів!», постійно діюча акція «Територія творчого спілкування», проект «Відкрита мобільна бібліотека

– простір для розвитку», інформаційно-комунікаційний проект «Україна – моя Батьківщина!», творча ініціатива «Вихідний день – у бібліотеці!», всеукраїнська акція «Бібліотека українського воїна», серія інтерактивних заходів спільно з національно-культурними товариствами Миколаївщини тощо. З метою розкриття наукового потенціалу, підтримки молодих вчених і розширення зв'язків із підприємствами області був запроваджений новий формат співпраці з вищими навчальними закладами – наукова студія «Освіта Миколаївщини: нові наукові орієнтири».

Бібліотека активно впроваджує проектні ініціативи на підтримку сучасних напрямків розвитку суспільства: впровадження системи електронного урядування (проект «Публічні бібліотеки – мости до електронного урядування»), євроінтеграційного вектору розвитку України (проект «Створення центру європейської інформації»), соціально-важливих реформ та ініціатив (проекти «Моя нова поліція: громадська підтримка реформи Національної поліції», «Бібліотеки як центри підтримки громади в умовах воєнної загрози: робота з внутрішньо переміщеними особами» та «Бібліотеки як центри надання інформації виборцям»).

Для користувачів бібліотеки працюють інформаційно-ресурсні центри: Регіональний тренінговий центр, Центр доступу громадян до офіційної інформації органів влади, Дистанційний консультаційний центр для підприємців, Центр європейської інформації, бібліотечний ресурсний центр «Вікно в Америку». На їхній базі надаються сучасні послуги: навчання комп'ютерної грамотності та роботи у системі електронного урядування, он-лайн консультування з питань ведення бізнесу, вивчення іноземних мов та ін.

Задоволенню різноманітних інтересів сучасних користувачів сприяє робота читацьких клубів та об'єднань: обласного гендерного центру, Університету правових знань, клубу перекладачів «Поліглот», англійського розмовного клубу «Діалог», художньої вітальні «В гостях у 9 муз», кіноклубів «Світ мистецтва: погляд майстрів кінематографа» та «Кіновечори по середах», клуб любителів поезії «Поетичний зорепад».

Загалом за останні 5 років обласною бібліотекою було проведено близько 1500 різноманітних заходів, учасниками яких стали майже 26 тис. осіб, було оформлено понад 1700 книжкових експозицій.

На початок 2017 р. бібліотечна мережа Миколаївської області складає 498 бібліотек, з них: 3 обласні, 398 сільських, 56 міських, 22 центральні для дорослих, 1 центральна та 18 районних бібліотек для дітей. У бібліотеках області на сучасному етапі проводяться соціокультурні заходи, орієнтовані перш за все на потреби громади: районні форуми соціального партнерства, інформаційні звіти перед громадою, науково-практичні конференції, творчі та літературно-музичні вечори, засідання «круглого столу», відеоконференції, зустрічі у форматі «живої книги», презентації. Приверненню уваги до бібліотеки та читання сприяють такі масштабні заходи, як Дні відкритих дверей, бібліотечні акції та флешмоби з нагоди Всеукраїнського дня бібліотек. Працює

Мережа дистанційних консультаційних центрів для підприємців, пункти доступу громадян до офіційної інформації, Центри вільного доступу до Інтернет, факультети «Основи комп'ютерних знань». Бібліотеки застосовують мобільні формати обслуговування населення: бібліотеки на відкритих майданчиках, виїзні заходи, пересувні виставки та ін. У 164 бібліотеках області запроваджено модельний формат обслуговування, що враховує потреби конкретної громади [2, с. 28–30].

Отже, на сучасному етапі соціокультурна діяльність розвивається за інноваційними напрямками з використанням різноманітних креативних форм роботи (літня альтанка з книгою, літературний пінг-понг, бібліофреш, ай-стопер, бібліоквест та інші). Рівень соціокультурної діяльності є одним із критеріїв оцінювання роботи бібліотеки та впливає на якість послуг та бібліотечного сервісу загалом.

Сучасна соціокультурна діяльність поєднує творчу та комунікаційну діяльність, а бібліотеки у контексті соціокультурної діяльності розглядаються в декількох ракурсах:

- як інформаційно-ресурсний центр – слугують збереженню, впорядкуванню та популяризації культурної спадщини суспільства;
- як просвітницький центр – допомагають особистості взаємодіяти із суспільством, сприяють вихованню, освіті, самоосвіті та професійному вдосконаленню;
- як соціальна інституція – виступають для людини довідково-інформаційним посередником у використанні послуг, що надають різні державні та інші організації;
- як заклад культури – надають можливості для змістовного відпочинку та проведення дозвілля.

Таким чином, проаналізувавши історію розвитку бібліотечної справи на Миколаївщині, ми прослідкували еволюцію становлення поняття «соціокультурна діяльність» та її вплив на духовний розвиток нашого краю.

У реальній перспективі діяльність бібліотек відбуватиметься з урахуванням сучасних викликів та світових тенденцій. Зокрема, у 2015 р. на Саміті ООН у рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН був ухвалений Порядок денний з питань розвитку на період до 2030 р., що визначив Глобальні цілі сталого розвитку, котрих мають дотримуватися всі країни світу. Таких цілей офіційно визначено сімнадцять і всі вони так чи інакше співпадають із сучасними напрямками соціокультурної діяльності бібліотек – це подолання бідності, якісна освіта, гендерна рівність, інновації та інфраструктура, відповідальне споживання, мир та справедливість, захист планети та ін. У свою чергу, ІФЛА запропонувала загальні підходи до обґрунтування ролі бібліотек у реалізації цих цілей, що можуть бути доопрацьовані з урахуванням регіональних особливостей [10, с. 6].

Фахове використання Глобальних цілей сталого розвитку дасть змогу бібліотекам стати активними гравцями на полі соціальних, економічних, політичних перетворень, сприятиме покращенню життя людей.

Список використаних джерел:

1. Березович, Р. Долг работников библиотек / Р. Березович // Бугская заря. – 1948. – 9 дек. – С. 3.

2. Богза, Н. Модельні бібліотеки Миколаївщини: еволюція позитивних змін / Н. Богза // Бібліотечний форум України. – 2011. – № 4. – С. 28–30.

3. Громова, Н. Ш. Роль відділу документів з питань культури і мистецтв у соціокультурному житті Миколаєва / Н.Ш. Громова // Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Гмирьова : історія, традиції, динаміка змін (1881-2006 рр.) / редкол.: Н. Ф. Богза (гол. ред.), Т. С. Астапенко, Л. М. Голубенко, Н. В. Моїсеєва. – Миколаїв, 2006. – С. 68–72.

4. Жевнер, В. М. Краєзнавча діяльність Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. О. Гмирьова : історія, досвід, пошук / В. М. Жевнер // Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Гмирьова : історія, традиції, динаміка змін (1881-2006 рр.) / редкол.: Н. Ф. Богза (гол. ред.), Т. С. Астапенко, Л. М. Голубенко, Н. В. Моїсеєва. – Миколаїв, 2006. – С. 55–62.

5. Караульна, О. Бібліотечні установи як осередок становлення ідей національної культури на Миколаївщині кінця ХІХ – початку ХХ ст. / О. Караульна // Бібліотечний вісник. – 2004. – № 4. – С. 31–33.

6. Ковалева, О. Ф. Библиотеки / О. Ф. Ковалева, В. П. Чистов // Очерки истории культуры Южного Прибужья : от истоков до начала ХХ века : в 3 кн. / О. Ф. Ковалева, В. П. Чистов ; Одес. гос. ун-т им. И. И. Мечникова, Николаев. учеб.-науч. центр. – Николаев, 2000. – Кн. 1 : Из прошлого культурной жизни на Николаевщине. – С. 182–187.

7. Малиновська, Н. Л. Бібліотечна мережа Миколаївщини / Н. Л. Малиновська, Т. О. Хлань // Історія бібліотеки : зб. ст. до 120-річчя Миколаїв. держ. обл. універс. наук. б-ки ім. О. Гмирьова / Миколаїв. держ. обл. універс. наук. б-ка ім. О. Гмирьова. – Миколаїв, 2001. – С. 19–25.

8. Матвійчук, О. Є. Соціокультурна діяльність бібліотек [Електронний ресурс] / О. Є. Матвійчук // Українська бібліотечна енциклопедія. – Режим доступу: <http://ube.nplu.org/article/%> вільний (дата звернення: 13.03.2017). – Назва з екрана.

9. Мельник, М. О. Документи Державного архіву області про Миколаївську обласну універсальну наукову бібліотеку ім. О. Гмирьова / О. М. Мельник // Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Гмирьова : історія, традиції, динаміка змін (1881-2006 рр.) / редкол.: Н. Ф. Богза (гол. ред.), Т. С. Астапенко, Л. М. Голубенко, Н. В. Моїсеєва. – Миколаїв, 2006. – С. 38–42.

10. Пашкова, В. Бібліотеки і реалізація Порядку денного ООН до 2030 р. / В. Пашкова // Бібліотечна планета. – 2017. – № 1. – С. 6–8.
11. Ревякіна, О. М. Розвиток форм і методів рекламної діяльності бібліотеки / О. М. Ревякіна // Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Гмирьова : історія, традиції, динаміка змін (1881-2006 рр.) / редкол.: Н. Ф. Богза (гол. ред.), Т. С. Астапенко, Л. М. Голубенко, Н. В. Моїсеєва. – Миколаїв, 2006. – С. 81–85.
12. Твердая, Т. В. Моя родина там, где моя библиотека (центральная библиотека им. М. Л. Кропивницкого) / Т. В. Твердая // Николаевские достопримечательности. – Николаев, 2010. – С. 261–272.
13. Щукін, В. В. Культурне та освітнє життя Миколаївщини ХХ століття / В. В. Щукін // Миколаївщина : літопис історичних подій / О. М. Гаркуша [та ін.]; під заг. ред. М. М. Шитюка. – Херсон, 2002. – С. 635–667.

Архипова Л.М.,
доктор технічних наук, професор,
завідувач кафедри туризму,
Івано-Франківський національний технічний
університет нафти і газу,
м. Івано-Франківськ

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Україна приступила до повної імплементації Європейської хартії місцевого самоврядування. Проведено фінансову децентралізацію, і органи місцевого самоврядування отримали фінансові ресурси у вигляді закріплених за ними податків і зборів. Тому для усіх спроможних територіальних громад наразі вкрай важливими завданнями є облікувати та повною мірою задіяти усі свої ресурси, що формують дохідну частину бюджету. Для цього необхідно розробити стратегію розвитку території. У класичному розумінні Стратегія – це план вкладення стратегічних ресурсів території з метою досягнення стратегічних цілей її розвитку. Отже, суб'єктність і володіння певними ресурсами розвитку є базовими підставами формування стратегії розвитку громад, причому суб'єкт може бути тільки один – громада (ОТГ) [1].

Основними показниками, що використовуються для оцінювання економічного потенціалу соціально-економічних систем ОТГ є обсяг реалізованої промислової продукції, розвиток сільського господарства, розвиток підприємництва, а також активність інвестиційної діяльності [2].

Однією з найбільш актуальних проблем сьогодення (особливо в контексті формування самодостатнього соціально-економічного потенціалу територіальних утворень) було і залишається питання становлення та розвиток